

Z a t w e e f c h u A w i s e s.

Nr. 38. Zettortdeenä 17tâ September 1836.

J a u n a s s i n n a s.

Ja jauni laudis man fo mahza, fo ne esnu redsejis un dsirdejis un melnu us baltu lassijis, tad mehdsu fazzijt: woi tew wehl tahds gudrs brahlis, jeb woi weens pats tik gudrs effi pasfaule nahjis. Kam firma galwa tam ta ne falku. Kalabb ne? Talabb ka stahw rakstihis: preeksch firmas galwas tew buhs uszeltees un ta wezza waigu gohdaht, un talabb, ka noprohtu: firma galwina wairak fadsihwojusi un pasfaule redsejusi ne ka es.

Biju isgahjuschâ nebbelâ apraudsijt wezzu draugu, to saprohti tâ: draugu kas pasinnis mannu tehwi tehws — redsejis daschdaschadus laikus, kalpojis daschdaschadeem waldineekeem, bijis appaksch daschdaschadeem likkumeem, fadsihwojis gruhdas un labbas deenas, brauzis daschus gaddus ar trim sirgeem, tad atkal kahjahm wilzees, fur darbs to gaidija. Warri prast, lassitais, ka wezs wihrs. Tâ irr gan. Bij gan lihds schim wehl stingrs, bet — kad tas debbesu Tehws, sawu kalpu, kas 1000 un atkal 1000 bij pawaddijis us kappu weetinas, ihpafchi paschâ wezzuma gallâ pahrbandija, tam pawehledams: pawaddi us kappu weetinas nu beidsiht sawas paschas meefas un affinis, tad tahs behdas winna wezzus kaulus tâ istribzinaja, ka janemm speekis rohka, kahjahm par paligu. Bet prahs wehl jautrs un mundrs, freezejis un luste klaukitees, kad winsch woi no debbes woi no pasfaules leetahm sah runnaht.

Kaut pilsatâ dsimnis un audsis, un muhschu gan driht tur nodsihwojis, winsch galwâ lausis neween pilsatu bet arri lauzineeku buhschanu. Un atminnohs wehl labbi, weenreis, kad winsch usnehme ar lauzineeku darbeem pihtees, un

tahdâ wihsê, ka ne aplam reds, ka winsch smeedamees mannis waizaja: tu gan ne lehktu pahr tahdu grahwi pahri? Un es: To ne esnu redsejis un ne esnu dsirdejis. Tad wezzais fazzija plezzus raustidams: tarwu mohdigu pasauli! Ja tew liktu zeppetî preekschâ fo ne effi wehl ehdis, un dshreenu fo ne effi wehl bandijis, ja sneegtu krehslu us fo wehl ne effi sehdejis, tad buhtu tuhdaht gattaws ehst un dsert un sehdeht. Kur kahrunni saw tur weegli brahlischi, fur buhs kaulus wisfin lausih, tur nespehjneeki, kad buhs pahr grahwi lehkt, un kad ohtrâ puffê buhtu jo labbaki, neds scheinpuffê, tad jaw ne lehks, ja naw simteem papreeksch pahrlchufchi un wesseleem kauleem palikkufchi. Un wezzais sanehmahs stingri kohpâ, wisfi gan fazzija: neeki, blehni buhs, ne ees labbi, bet winsch lehze pahri, un kas bij? Labba istabina, dahrsa stubritis, kweefis un ausas, labb maises reezentinsch, pawalgs klacht, tur winsch miht scho baltu deenu sweiks un wessels.

No ta laika, kad wezzais sah no lauzineeku darbeem runnaht, naw duhscha man prettim fo fazzijt. Un ja winsch fo mahza eeksch lauzineeku darbeem, ar weenu prahs man wairak us tam, dohmaht: winnam taisniba neds dohmaht: neeki, blehni. Kai patihf lassitais dsirdeht itt fo no jauna, fo esnu dsirdejis no winna muttes.

Isgaddâ feht, lohpinus, zilwekus puhleht, gruhda leeta. Schweizeru semmê, kahds kungs, mahzihis wihrs, isgudrojis jaunu mohdi laikus kohpt, kas dauds weeglaka. Schis kungs mahza tâ darriht: Pawassari jeb raddenî kreetni usare un apsuldo labbi un isstrahda skaidri un kohfchi sawu lauku, un tad to apseh ar skaidri sibrith fehflu. Kad sehja sah mestees augumâ un plaukschanâ, tad to nopsauj ka sahli, un dohd

salku lohpeem ehst jeb ischahwe to kà seenu. Labs buhs seemas laikà. Tà lauks tewin dohs Areis par gabbu sahli. To wissu fanemm kohpà. Ohtrà gabbà, tad lai aug, kà Deews dohd, ne plauj salku nohst un ne behdajees Deews dohs labbus graudus ohtrà gabbà un kad labbibu effi fanehmis, gaidi wehl weenu plauschanu un graudus treschà gabbà. Ehdamais lohpeem pee tahdas lauku kohpschanas ne truhkst, — suhdu papilnam; schohs fanemm ruddens laikà, laukus ohtrà gabbà pahrsuhdoht, un istihri lauku, kà plawu skaidri. Welles laukeem, kas tahdà wihse uskohpti, skahdi ne darra. Ro tahdahm tur ehst? Graudu naw. Brihnum! — bet tizzu Kalabb? — Talabb ka mans wezzais to mahza darriht un paraudsiht.

Un ko wehl tizzeschu? Tizzeschu ja kahds muischneeks muhsu awischu lappianu lassihb, winsch karsti aprihs scho jaunu mahzibu. Schis ruddens buhs gruhts, speedihs kà dahrsu isstrahdaht sawu lauku, (ja lihds schim wehl to ne darritu), bet nahkoschà pawaffari — taru weeglu dsihwi. Gullehs mahjäs saime, sirdsini, arkti, ezzeschas. Lai Deews walda un palihds teem kas arr un sehj us jaunu un us wezzu mohdu, un lai wisseem lauzini atmett sawu teesu!

* * *

Pahr skohlas buhschanu, fakka mans wezzais waggare, esinu dsirdejis tà runnajam:

Wissur taifahs skohlas, pee mums ne. Un Kalabb ne? Talabb ka scheit grihb behrus mahziht lehft, eekam behrni mahzjuschees staigah. Behrneem buhs tik weeglahm kahjahm buht, ka tee pufstunda treppes uskahpj, fur zits zauru deenu wilzees, kaut tam arri ikri un ikros spehfs. Kad pamasi kahpj tahs treppes augschup, kas wedd pee mahzibas un atsichanas, tad allasch labbi isdohdahs. Treppes gallà lohti jauki. Tur jo skaidraki atsichst Deewa brihnuma darbus, ka seewas dsimmums peeskaitahs pee pihschleem, ka winna gudriba ne neeka, ka zilwekam buhs pasemmigi no fewin dohmaht, ka winnam truhkst eeksch wissas buhschanas pee tam, lai warretu

fazzihst, tahds naw bijis kà es, tik labs un tik gudrs un saprattigs. Un kad to zilweks atsichst, tad tas tam nahk par labbu, jo stahw rakstihst: kas pats pasemmojahs, tas taps paaugstinahts, un kas pats paaugstinajahs, tas taps pasemmohst.

Muhseji muhschigi karsturihjei. Uzzumirkli wissu buhs padarriht. Samettahs wihri ap treppehm apfahrt un buhs behrnaem, lihds wezzee wissin azzis nogreesch nohst, buht tuhbal us beidsamu treppes kahpeni. Kas irr? Nabba-dsini zil tablu warr sneegt ar rohku aiskerr Iotu ir 15tu kahpeni, turrabs, turrabs, tè braz! Kahpene puscham un gult puisens semmè, ne jehgdams kas irr balts un melns, sems un augst. Dascham laimejahs. — Uzzumirkli treppes gallà, bet galwina noreibst. Ja tas luhko us augschu, naw debbesis tam redsamas, un ja luhko us semmi, ne pasichst sawu mahjas weetu, wezzu tehru un mahiti. Nei nu schahds, nei tahds, zik dasch tehws to jaw fazzijis no sawa behrna ar firdehsteem un mahite ar affarahm u. t. j. pr.

W. P.

Basnizas pulksteni.

Basnizas pulksteni jaw itt wezzos laikòs irr zehluschees, jo ir wezzà derribà runna no maseem pulksteneem. Zuhdu augstii preesteri leelàs fwehtku deenàs apgehrbu nesse, kas bij ispuschohst un apfahris ar maseem selta pulksteneem jeb skandischeem. Us masu pulkstenu wihsi, pehz istaisija leelakus pulkstenaus, un tahdus jaw Reimeru laikòs atrohnam. Basnizàs pee swannischanas wezzos laikòs pulksteni ne bij. Ar trummetehm, zaur tam kà ar ehmari us behlischeem fitte, laudis basnizàs nahkt aizinaja. 700 gabbus pehz Jesus Kristus peedsimschanas pirni basniz-pulksteni Italias semmè bij dsirdami un redsami. Greckeru Keisers Mikaelis 872 gabbà no Italias semmes 12 leelus pulkstenus dabbuja, kurrus tas likke pakahrt Sofies basnizà, Konstantinopeles pilfatà, bet kad Turki 1453 scho pilfatu apfahroja, tad schohs pulk-

stenus atmette nohst, jo Turki sawôs luhgſchanas nammôs ne walka pulkſtenus, bet sawus tizzibas beedrus zaur tam ſafauz, ka irr ihpaſchi ſtalt-rihles, kas us tohrni uſkaphuſchi ſauſchuſ us baſnij-eeſchanu ſafauz, jeb arri tee ſitt ar ehmareem us dehlifcheem. 659 gaddâ, tâ fakka, weenâ Sprantſchu pilſatâ karra laikâ effoht ar baſnij-pulkſteneem ſwannijufchi, un eenaidneeki pahſ ſcho trohſni tâ effoht iſbihjuſchees, tâ ſchee wiſſi aiſmulkufchi. Kad nu pulkſteni baſnijâs ſahke zeltees, tad, fur bij draudſe wahjaka eeſch mantas, baſnijas pulkſtenus no mahleem iſtaifiſja, un tohs tik zeetus iſbdſinaja, ka ar teem warreja ſwanniht. Pehz laikam baſnijas pulkſtenus ſahke taiſiht no ſudraba, kappara un no ar ſudrabu fajauktas dſeſes.

Basnijas pulkſtenus neween us tam walfaja, laudis pee Deewa kalpoſchanas ſafaukt, bij neween luhgſchanas, bet arri gohda-, kauna-, gaiſa-, wehtras-, walfarina-pulkſteni. Ja kahdam ihpaſchi bij gohds jadohd, tad ar gohda-pulkſteni ſwannija, ja kahds bij lohti apgrehkojees, tad kauna-pulkſtena-bals tam kleeqdama uſblahwe — kamehr ſaldati to no pilſata iſwaddija ahra u. t. j. pr. Arri taggad ja ugguns-grehſ pilſatâ ar baſnij-pulkſteneem ſwanna, un daſchâs weetas Wahzſemmê arri karra jeb paſchâ kauſchanas laikâ.

Waggatâs baſnijâs allasch leeli pulkſteni bij redſami. Wihnes un Erfurtes pilſatâ, Wahzſemmê, tee leelakt pulkſteni. Bail ſſaidri tahduſ tehwinus uſluhfoht.

Kreewi, fur kahds leelâ darbs iſdarrams, pee kam ſpehſ ur manta wajjadſigi, winn wiſfuſ. Talabb Kreewu ſemmê tee wiſſuleelakt baſnij-pulkſteni. Maſkawâ preeſch Spranzoſchu laikâ 1812 effoht 1706 pulkſteni bijuſchi. 1733 gaddâ breeſnigu leelu pulkſteni iſtaifiſja, kam bij ſwarâ no 480,000 mahrzineem. Schis pulkſtenis, ne ſinau kurrâ gaddâ, noſtrittis no tohrna ſemmê un ſemmê lihds puſſi pagrimmis. Schinnî gaddâ to no ſemmes iſrakufchi, un pilſata widdâ us muhretu pamattu uſlikufchi.

fur tas pulkſtenis weer 21-pehdas augſtâ, un 23-pehdas plats, no kantim mehrohts.

Pee tahdeem leelee pulkſteneem itt ſawabi ſwanna, prohti ſtrikki peeſeen pee pulkſtena mehles, to mehli kuſſina, un ne to pulkſteni.

otâ ſimts gabſkahrâ pehz Kr. peeſ. ſahke baſnijas pulkſtenus kriſtiht. Tohs pulkſtenus maſgaja ar ubdeni, ſwaidija ar elju, wellu no teem ar wahrdeem iſbdſinne, ſaaiſinaja lihds 300 kuhmuſ, pulkſtenim wahrdu peelikke, to kwehpi-naja un eefwehtija, un ar laſkateem, bantitehm, pukkehm apkahrte un iſpuſchkotu to tad baſnijas tohrni palahre. W. P.

Kâ kohkus no ſkudrehm warre iſ-fargahſt.

Nemm diwi dakas ſohdejus no ſkarſtina, ſajauz tohs ar eljas beesumeem, apſimehre ar to kohka appakſch gallu, kas ſemmi aiſkarr, un ſkudres kohkam wirſi ne ees.

• Kappa = dſeeſma.

1.

Tas kapp irr dſiſch un kluſſu
Muhs ſchauſchatalaſ pahrneemr.
Kad apklahjam us buſſu
Tahs meefas teit' ar ſemmr.

2.

Scheit preeka-bals ne zellahs
No truhdu weetinas;
Zitt' affarinas wellahs.
Pee kappa mallinas.

3.

Par welti draugs ſche laufa
Pehz drauga rohzinâs,
Tas ne dſird wairs nedſ klaufa.
To mihtu brehſſchanas.

4.

Schâi paſaulê ne ſinneer
Kur buſſu pilnigu;
Zaur tumſchu zellu jaekt.
Us meerer muſſſſigu.

5.

Tà arr schi firds peckuffe
 No mehkhahm spaidita:
 Lai Deewa meerà duffe
 Ceffsch kappà guldita! —

B — G.

Teeſas fluddinaſchana.

Wiſſi tee, kam kahdas taiſnas parradu praſſiſchanaſ
 pee ta nomirufcha Ugahles Grodmannu ſainneeſka
 Sprizza Dſfolia buhtu, tohp uſaiſinati, pee ſau-
 deſchanaſ ſawas teeſas no appakſchraſtitas deenas
 diwu mehueſchu ſtarpà, prohti, lihſ 31nu Dktober
 f. g. pee Ugahles pagasta teeſas peeteiktees un ſa-
 gaidiht ko teeſa ſpreedihs.

Ugahles pagasta teeſa, 5tâ September 1835. 3
 (L. S.) ††† Mattihs Kunkalu, pagasta wezzakais.
 (Nr. 50.) C. Freiberg, pagasta teeſas ſtrihweris.

Zittas fluddinaſchanaſ.

Brink-Rendes ſainneekam Wille Weefumam tappe
 tanni nahti no zota us 21nu August f. g. 4 ſirgi no-

ſagti, prohti: weens bij mehrens ſirgſ ar breeſcha
 ſpalwu, bes nekahdas ſihmes, 9 gaddus wezſ; ohtrſ
 mehrens ar breeſcha ſpalwu, eſſllahm ſapihtahm kreh-
 pehm, un diwi baltahm ſtrihpahm us mugguru, no
 kurreahm weena ſtrihpa par ſprihdi ſemmak us labbu
 puſſi, 13 gaddus wezſ; treſchais behrſ, ar baltu
 bleſſi peereſ, un labbai auſei nogreeſſi galſ; zettortais
 arri behrſ, un pee tam paſihſtamſ, ka pakkaſ-kahjahm
 wehl ſihmes no ſpreies. Kaſ pahſ ſcheem ſirgeem
 taiſnu ſinnu dohd, dabbohu peenahkamu pateizibas
 naudu.

Muiſchaſ walbiſchana.

* * *

Mikkela ſirgus Saldeſ muifchâ wairſ ne tapſ nedſ
 ſchinni nedſ arri nahkamòs gaddòs turrehtſ.

Salde, 15tâ September 1836.

Muiſchaſ walbiſchana.

* * *

No rma Janwar 1837, irr Jaun=ſeffawaſ muif-
 ſchaſ krohgſ us arrenti dabbiſamſ, — kam patittu
 ſcho krohgſ us arrenti nemt, taſ warr Jaun=ſeffa-
 waſ muifchâ peeteiktees.

Muiſchaſ walbiſchana.

Naudaſ, labbibas un prezzu ſirgus us plazzi. Nihgâ tanni 7tâ September 1836.

	Sudraba			Sudraba	
	Rb.	Rp.		Rb.	Rp.
3 rubli 61½ kap. papihru naudaſ geldeja	1	—	1 pohòs kannepu . tappe makſahtrſ ar	—	80
5 — papihru naudaſ	1	37½	1 — linnu labbakas ſurtes — —	2	20
1 jauns dahlderis	1	32	1 — — ſliktakas ſurtes — —	2	—
1 puhſ rufſu . . . . . tappe makſahtrſ ar	1	30	1 — tabaka	1	—
1 — kweeſchu	1	75	1 — dſſeſes	—	65
1 — meeſchu	1	10	1 — ſweeſta	1	80
1 — meeſchu = putrainu — —	1	80	1 muzza ſilku, preeſchu muzza — —	6	30
1 — auſu	—	75	1 — — wiſſſchnu muzza — —	6	50
1 — kweeſchu = miltu	2	20	1 — ſarkanaſ ſahlſ	6	—
1 — bihdeletu rufſu = miltu — —	1	75	1 — rupjas leddainas ſahlſ — —	5	—
1 — rupju rufſu = miltu — —	1	30	1 — rupjas baltas ſahlſ — —	4	15
1 — ſirnu	1	50	1 — ſmalakas ſahlſ	4	—
1 — linnu = ſehkkaſ	3	—	50 graſchi irr warra jeb papihres rubliâ un		
1 — kannepu = ſehkkaſ	1	50	warra nauda ſtahw ar papihres naudu weenâ		
1 — kimmenu	5	—	makſa.		

W r i h w d r i e ſ c h t.

No juhrmallas-gubernementu augſtas walbiſchanaſ puſſes: Hofraht von Braunschweig, gram. pahrluſhtotais.